

PERÍODE PALEOCRISTIÀ

Necròpolis cristiana de Tarragona

A l'obrir-se els fonaments de la Fàbrica de Tabacs que l'Estat construeix a Tarragona, s'hi va descobrir un gran conjunt de construccions a les quals, en l'època darrera, es sobreposà una necròpolis cristiana. Els grans fragments escultòrics romans descoberts han estat descrits en son lloc. Caldrà aquí donar una descripció general dels treballs d'excavació fets per l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, que finí sa tasca en començar-se l'any 1924. Aquesta ha estat continuada pels enginyers de la Fàbrica, i després, per mossèn Serra i Vilaró, qui ha fet noves descobertes que és de suposar les publicarà metòdicament a son temps.

El director de la Companyia Arrendatària de Tabacs, D. Francesc Bastos, donà tota mena de facilitats, durant el temps que ocupà son càrrec, a D. Josep Colomines, del Servei d'Excavacions de l'INSTITUT, qui dirigí les recerques arqueològiques en nom de la nostra corporació.

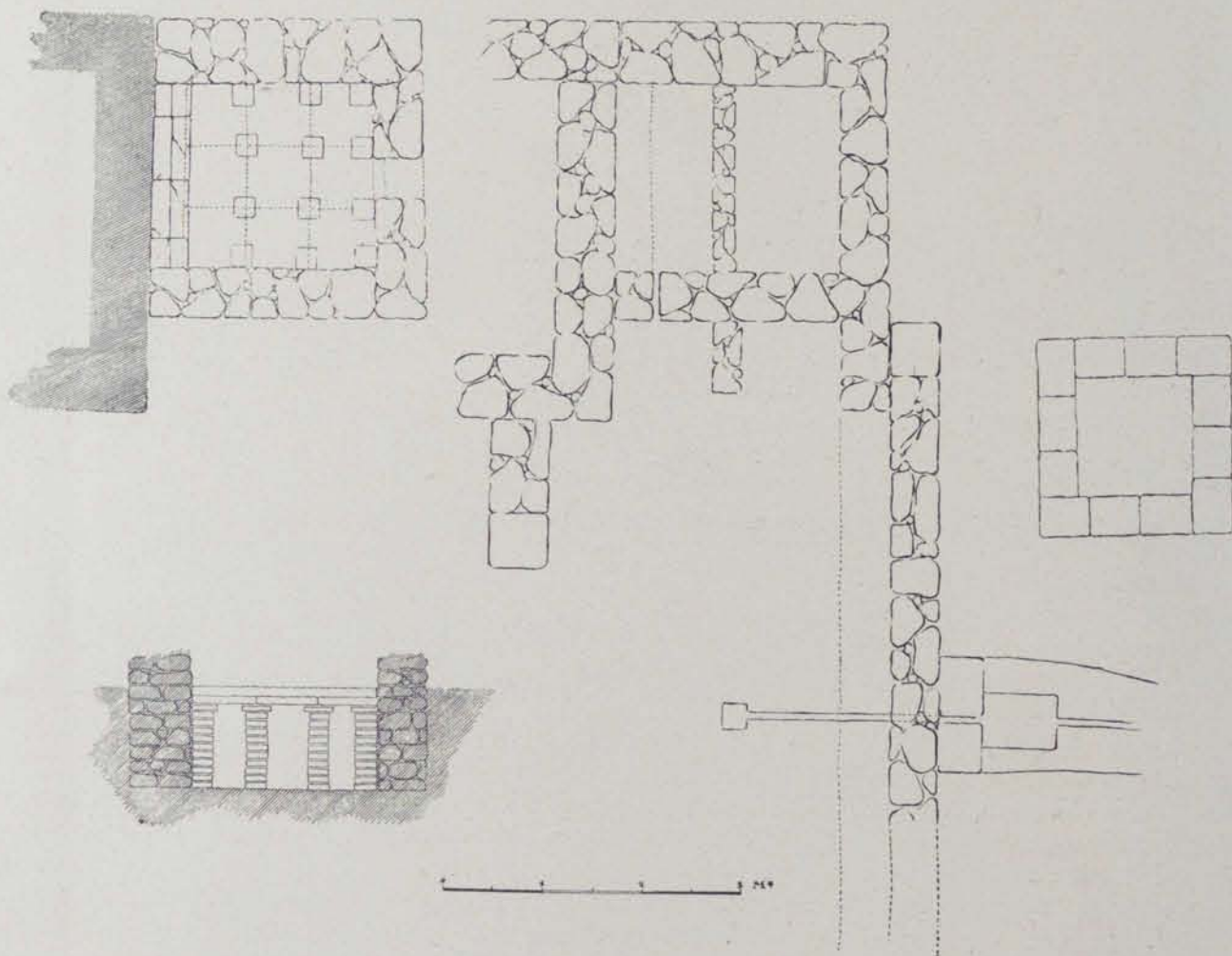
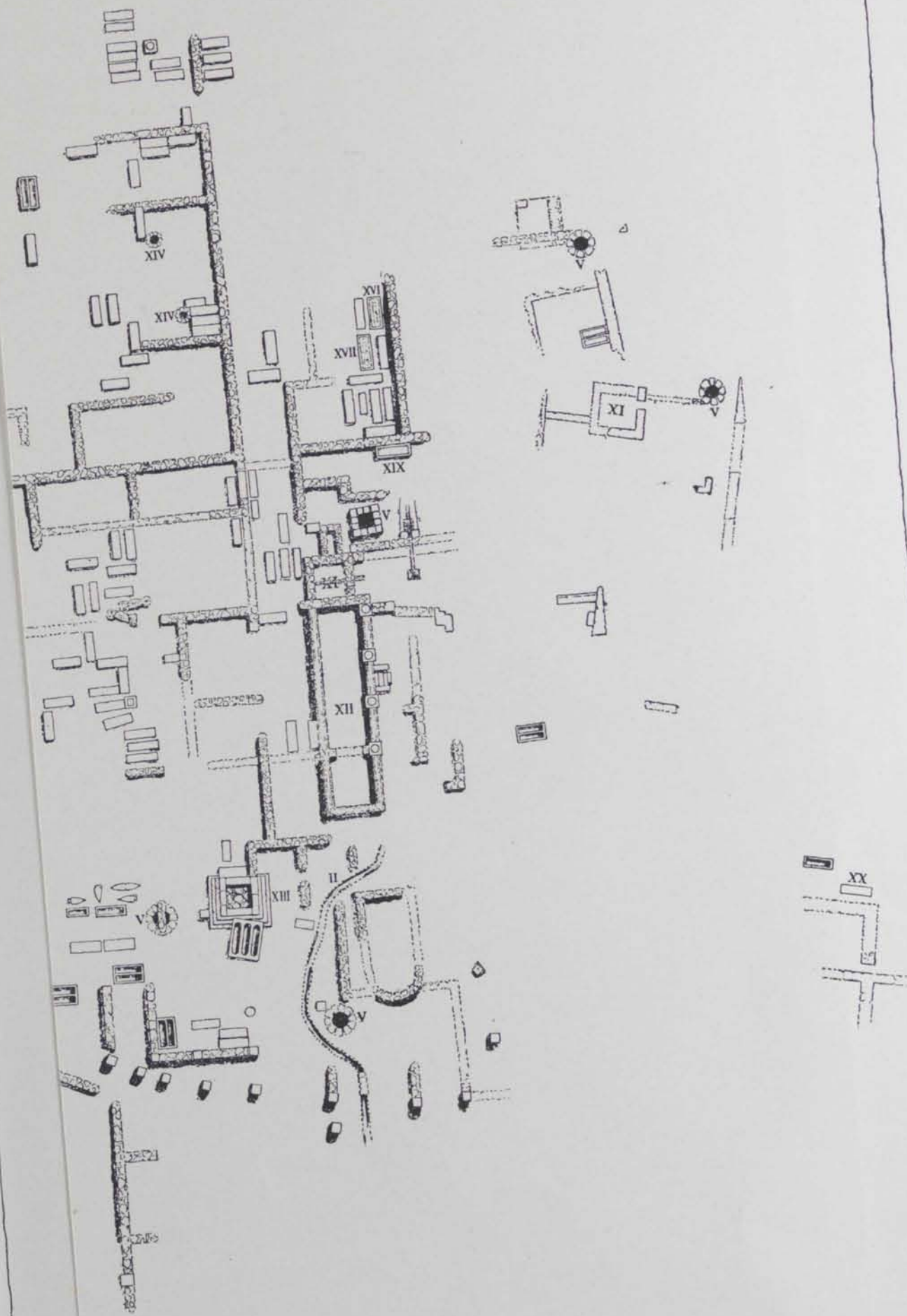
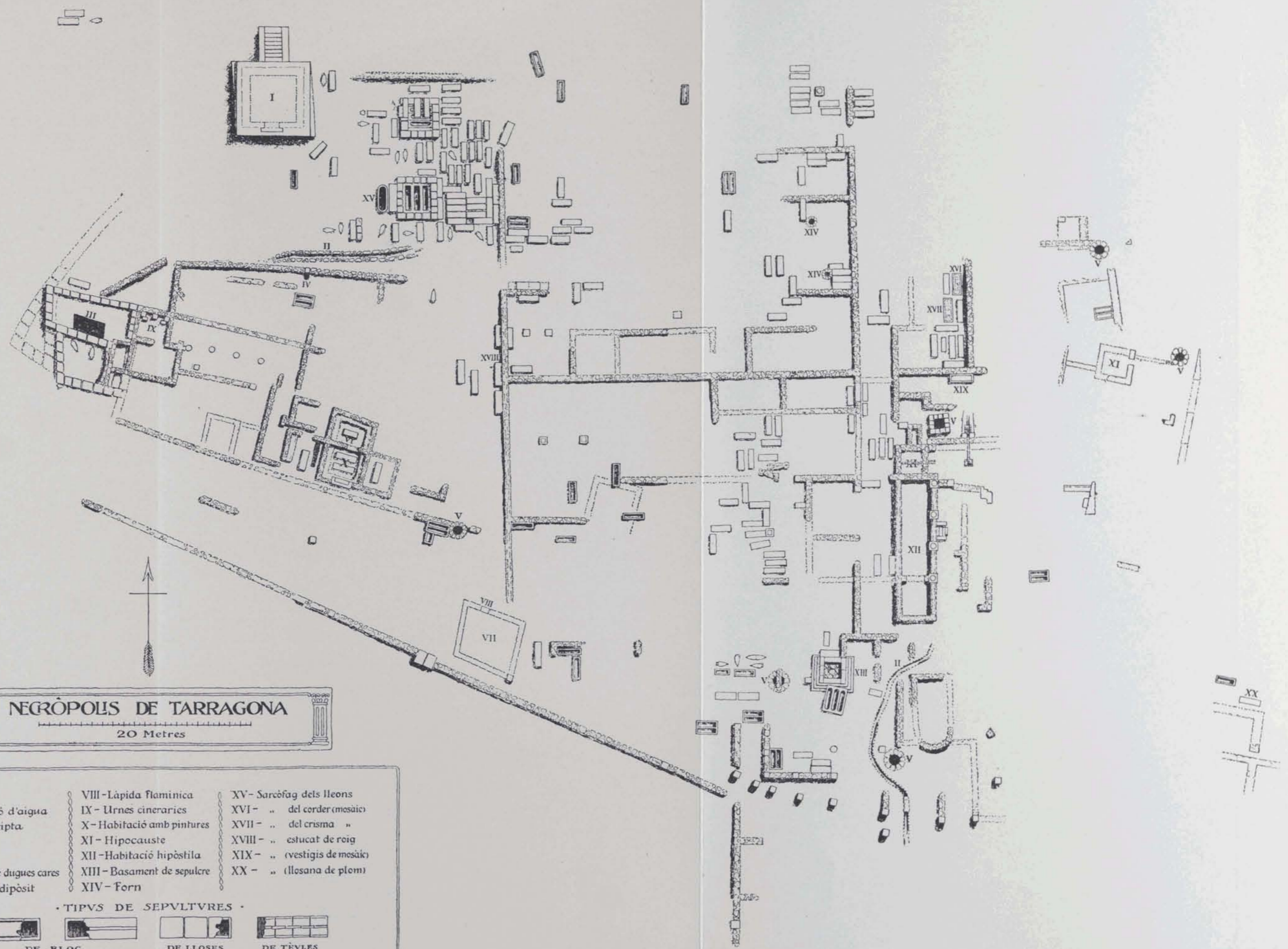

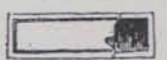
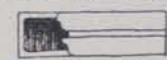
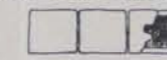
Fig. 196. — Necròpolis de Tarragona. Plan i secció de l'hipocauste (XI del plan general)

Les troballes fetes per la missió de l'INSTITUT estan representades en el plan adjunt. La necròpolis està situada vora la carretera actual que segueix propera al mar (figs. 197-198). La via romana, la més antiga de la Península, que venint dels Pireneus pel Pertús, anava a Empúries i fins

NEGRÒPOLIS DE TARRAGONA
20 Metres

I - Cripta	VIII - Làpida flaminica	XV - Sarcòfag dels lleons
II - Conducció d'aigua	IX - Urnes cineraries	XVI - " del corder (mosaic)
III - Petita cripta	X - Habitació amb pintures	XVII - " del crisma "
IV - Cipo	XI - Hipocauste	XVIII - " estucat de roig
V - Pou	XII - Habitació hipòstila	XIX - " (vestigis de mosaic)
VI - Làpida de dues cares	XIII - Basament de sepulcre	XX - " (losana de plom)
VII - Bassa o dipòsit	XIV - Forn	
- TIPUS DE SEPULTURES •
DE BLOC |
DE LLOSES |
DE TÈVLES |
|--|---|--|

Figs. 197 i 198. — Necròpolis cristiana de Tarragona. Conjunt dels treballs d'excavació amb la carretera (antiga via romana) al fons

Fig. 199. — Restos d'hipocaustes

El de Tarragona està situat en el tancat d'una antiga vil·la; ho indiquen els restos descoberts d'un hipocauste (XI del plan i figs. 199 i 200), de dipòsits d'aigua (VII), de clavegueres de desaignament (II), de forns (XIV) i de pous (V). El fet no és nou: sobre una vil·la està el cementiri de Manasterine, a Salona, i son primer nucli fou el del cementiri dels propietaris de la vil·la mateixa.

Els cementiris sobre el sòl eren comuns a totes les terres cristianes (3) i abundants a l'Àfrica romana. Estaven, seguint la prescripció romana de la Llei de les XII taules, als afores de les ciutats i ocupaven grans extensions, ja que no es podia enterrar un mort violant el lloc que abans havia servit de sepultura a un altre. El basament de sepulcre sumptuós (XIII) (figs. 201 a 203) i un *conditorium* podien ésser el centre d'aqueix primitiu fossar.

Els cementiris cristians a l'aire lliure podien ésser anteriors a l'edicte constantinià de la Pau de l'Església; perquè la llei romana respectava les tombes, declarava els monuments sepulcral propietat sagrada i inviolable (4), i és possible que l'Església els posseís amb el caràcter d'associació funerària reconeguda.

Molts sarcòfags han estat trobats en pisos diversos dintre antigues habitacions de la vil·la abandonada; altres, en recintes quadrats construïts expressament. Entre ells es troba un de més sumptuós, un *conditorium* que el públic ha anomenat la cripta (I): de plan quadrat, en cada cara s'obra un arcosoli (fig. 204).

Els sepulcres més abundants són els senzills: els de tègules formant dos pendants, o una caixa rectangular coberta per lloses; els d'obra (fig. 205);

Fig. 200. — Restos d'hipocaustes

a Cartagena i passava per Barcelona, Tarragona, Sagunt i València, i, renovada per August, prengué el nom de via *Augusta*. Aquesta via devia tenir a les seves vores, des de temps, monuments sepulcral diversos, ornats alguns d'estàtues; altres, presidits per altars i *cippus* funeraris, els materials dels quals foren utilitzats en el cementiri cristià (1).

No és aquest el primer cas d'una àrea cementirial descoberta a Catalunya. Els sarcòfags de Sant Feliu, de Girona, pertanyien a una necròpolis anàloga; als afores d'Ager hi ha un cementiri d'aquesta mena, inexplorat; hi ha després el d'Empúries, construït sobre cases de la ciutat grega abandonades, en els barris vora el vell port, esdevingut potser en els segles III i IV inservible (2).

(1) Vegi's pp. 100 a 103.

(2) PUIG I CADAFALCH, FALGUERA I GODAY: *L'Arquitectura romànica a Catalunya*, vol. I, Barcelona, 1909, pp. 267-272.(3) MARUCCHI: *Eléments d'Archéologie chrétienne*, vol. I, Roma, 1899, cap. III. — LECLERCQ: *Manuel d'Archéologie chrétienne*, vol. I, París, 1907, cap. II, art. II.

(4) MARUCCHI: vol. I, citat, cap. I.

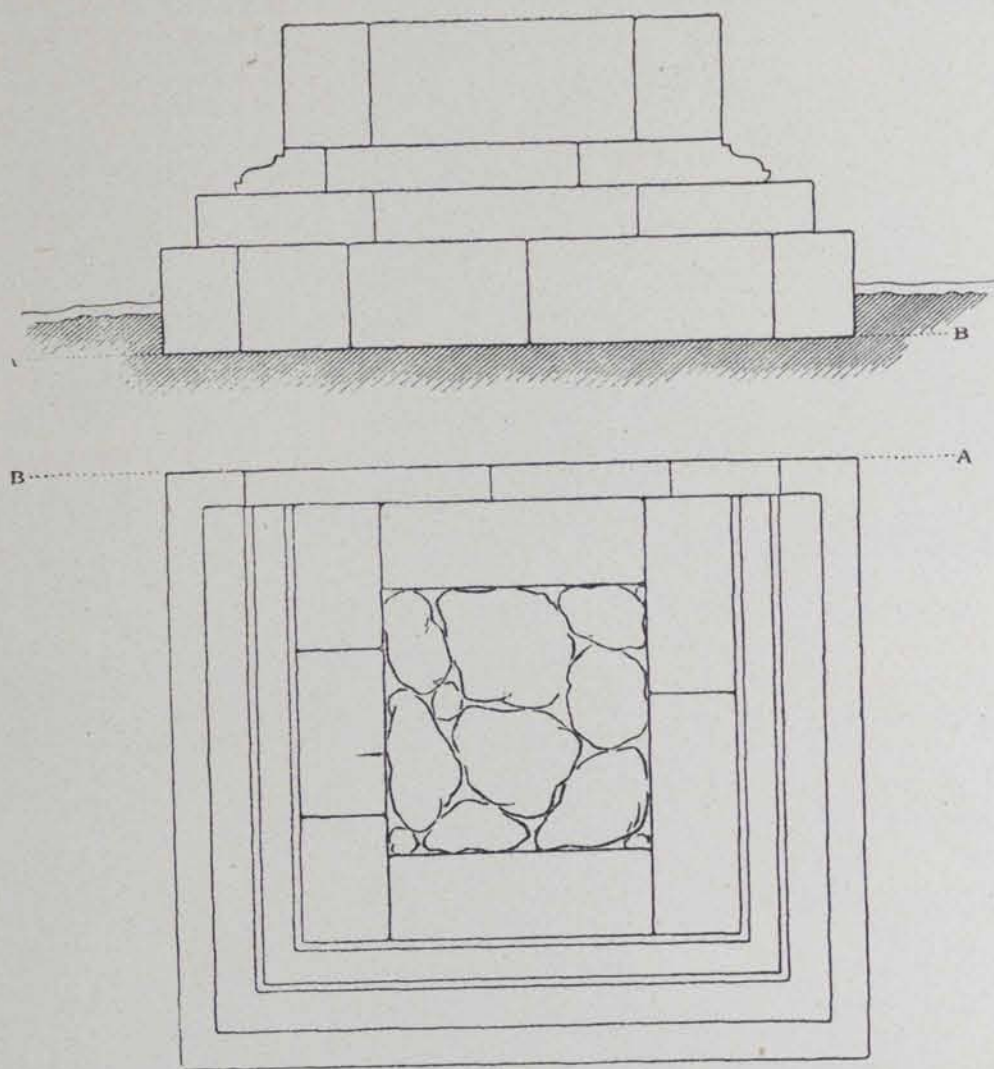
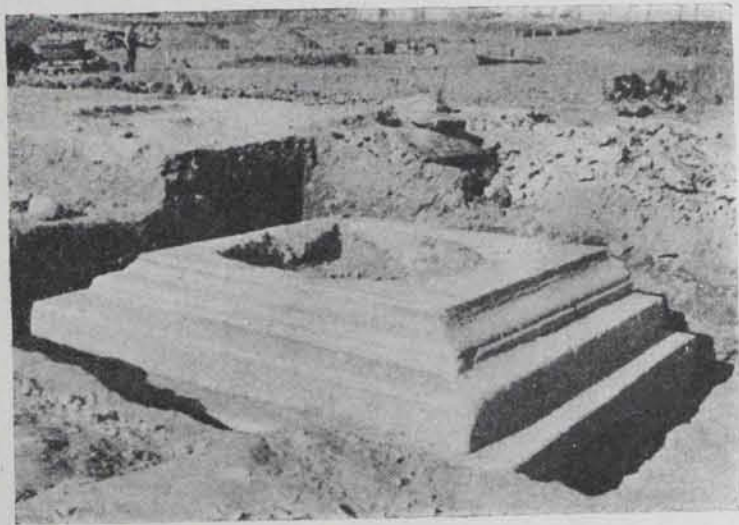

Fig. 201. — Necròpolis de Tarragona. Basament de sepulcre
Escala 1 : 50

Figs. 202 i 203. — Basament del sepulcre en diverses fases de son descobriment

Fig. 204. — Arcosoli de la «cripta»

servat un fragment de cercol que devia incloure una creu o una anagrama del Crist. Entre l'anyell i el cercol hi ha una inscripció que diu:

AMPELI
IN PACE
REQVIES
CAS

Mideix 1'82 × 0'72.

els de lloses de pedra; els monolits tapats per lloses horitzontals o per una tapa monolítica a dos pendents, abombada o en plan horitzontal; els d'àmfora (fig. 206). Dintre el sarcòfag el cadàver era tancat qualque vegada en una caixa de plom (fig. 207).

Entre els sarcòfags sumptuosos cal notar els tapats per grans lloses de mosaic de vidre verd, blau, vermell i groc, alternant amb altres de marbre, com els d'Àfrica. Un d'aquests és orlat d'una garlanda de lloret fortament estil·litzada (figura 208) que enquadra un cràter amb una planta florida que en surtí un anyell. En un extrem s'ha con-

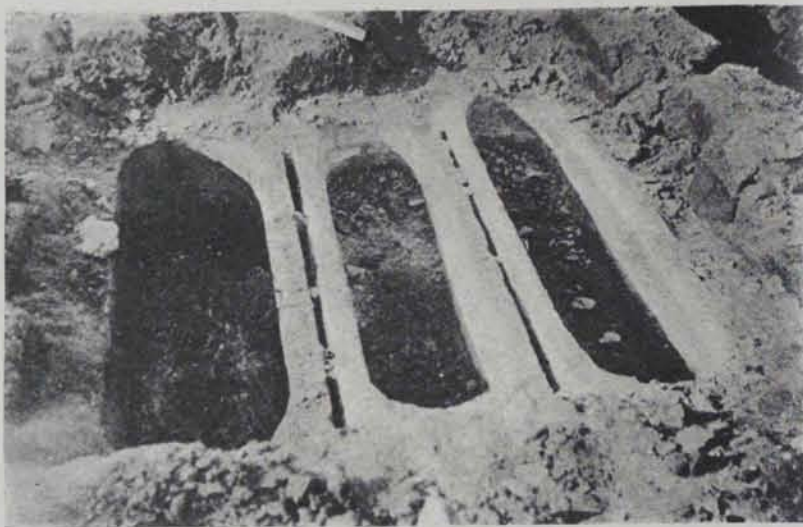

Fig. 205. — Sarcòfags d'obra

De l'altre s'ha trobat sols part de l'orla, un doble cercol amb l'anagrama de Crist i part de la inscripció (fig. 209). Mideix 2'08 × 0'82. D'un tercer sols el cercol amb la creu és visible. Els sarcòfags pagans són també abundantment usats per a enterraments cristians.

Les troballes fetes indiquen la descoberta de la gran necròpolis de la Tarragona cristiana i fan esperar nous i més importants elements per a conèixer els primers segles del Cristianisme a Catalunya.

Fig. 206. — Enterrament d'àmfora

Fig. 207
Caixa de plom
de l'interior
d'un sarcòfag

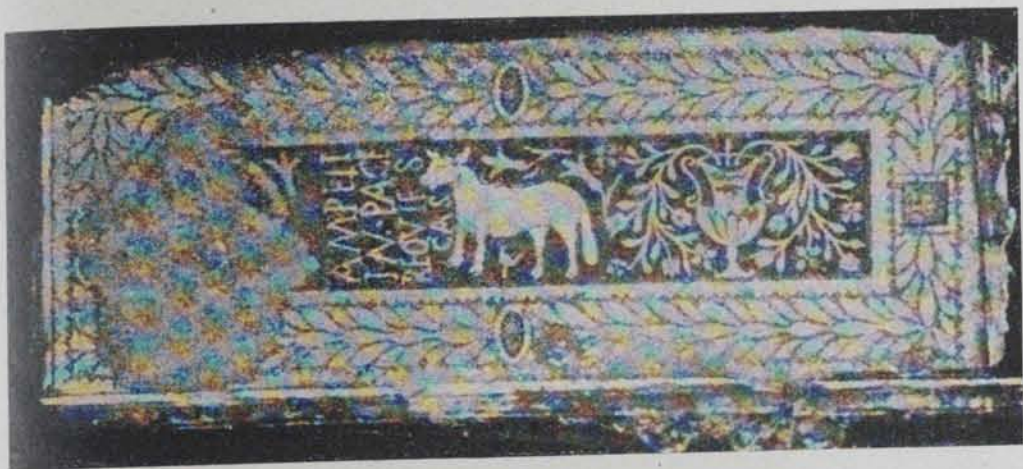
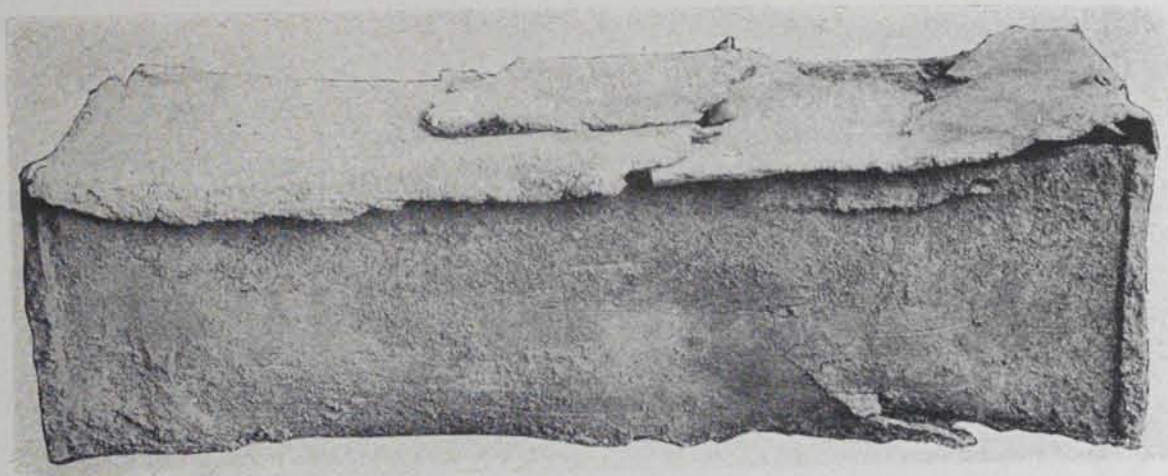

Fig. 208
Llosa revestida
de mosaic

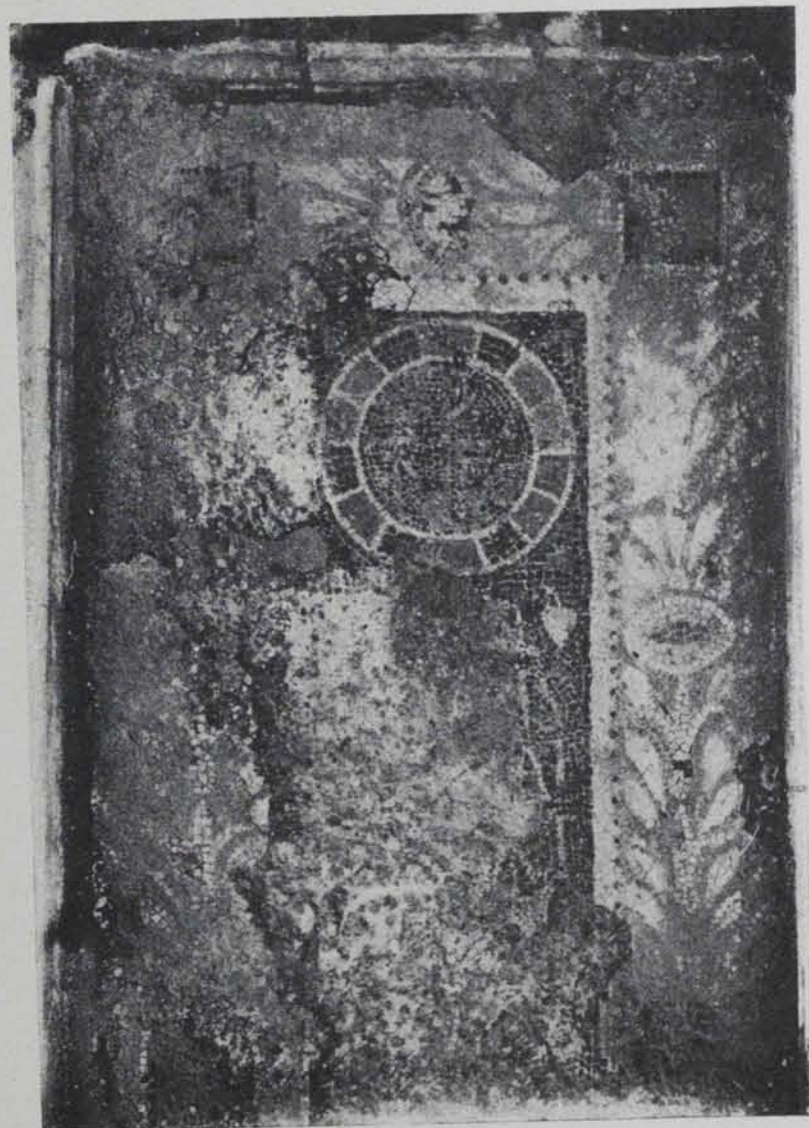

Fig. 209. — Llosa revestida de mosaic